

KOYUNOĞLU MÜZESİ KÜTÜPHANESİ

13461 NUMARALI ŞİİR MECMUASI

The Poetry Periodical Numbered 13461 in The Koyunoğlu Museum Library

Emrah GÜNDÜZ*

ÖZET

Bu makalede Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi'ndeki 13461 numaralı şiir mecmuası tanıtılmıştır. Yazma 126 varaktır. Çoğunlukla on yedinci ve on sekizinci yüzyıl şairlerinin şiir örneklerini içeren mecmuada 52 şaire ait 336 şiir vardır. Bazı şairlerin mecmuada olup da yayınlanmış divanlarda bulunmayan şiirleri ortaya çıkarılmıştır. Makalede bu şiirlerin transkripsiyonlu metinleri verilmektedir.

Mecmuada en çok gazel nazım şekli yer almakta olup murabba, kıt'a, beyit gibi diğer nazım şekilleriyle yazılmış şiirler de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Klasik şiir, Mecmua, Mecmua-i Eş'âr, Şiir, Yazma eser.

ABSTRACT

A poetry periodical numbered 13461 in the Library of Koyunoglu Museum is introduced in this paper. The manuscript is composed of 126 pages. Comprising for the most part poetry of the poets of the seventeenth and eighteenth centuries, that periodical includes 336 poems of 52 poets. The poems of some poets, though they are published in the periodical but not included in divans, are also revealed. There are also transcriptions of these poems in this paper.

The lyric ode (gazel) is at the most included in the periodical; in addition, poems written in other such verse forms as quadrat (murabba), verse (kıt'a), couplet (beyit) are also given place.

Key Words: Classical poetry, Periodical, Mecmua-i Eş'ar, Poem, Manuscript.

---

* Arş. Gör., Bingöl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, egunduz@bingol.edu.tr. Emrah Gündüz, "Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesindeki 13461 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni", Selçuk Üniv. Sos. Bil. Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010.

GİRİŞ

Eski Türk Edebiyatının kaynakları arasında bulunan mecmualar üzerinde yapılan araştırmalar, mecmuaların edebiyatımıza hem kaynaklık ettiğini hem de mevcut kaynakları çeşitli yönlerden tamamladığını göstermektedir. Bu durum mecmuaların, özellikle de şiir mecmualarının önem ve değer kazanmasını sağlamıştır. Ülkemizdeki kütüphanelerde binlerce yazma şiir mecmuası bulunmaktadır. Bu eserlerin tanınması ve tanıtılması hiç şüphe yok ki edebiyatımıza pek çok şey kazandıracaktır. Amacımız, şiir mecmuası türündeki bir eseri daha gün yüzüne çıkarmak; klasik edebiyatımıza ait farklı ve kenarda kalmış şiirlerin ve şairlerin bilinmesini ve tanınmasını sağlamaktır.

Makalenin giriş kısmında şiir mecmuaları hakkında kısaca bilgi verildikten sonra, I. bölümde Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi'nde 13461 numarada kayıtlı bulunan mecmuayı tanıtan bilgiler sunuldu. Mecmuada ismi geçen şairler, bu şairlere ait şiir sayıları, şiirlerin hangi nazım şekilleriyle yazıldığı ve şiirlerde kullanılan vezinler tablolar hâlinde gösterildi.

II. bölümde ise transkripsiyonlu metinden şiir parçaları verildi. Bu şiirler yayımlanmış divanı olan ya da üzerinde çalışma yapılmış şairlerin şiirleriyle mukayese edilerek okunmuş, taranmış ve farklı bulunmuştur. Çalışmanın amacı, mecmuanın içeriğini vermek olduğundan, daha çok yayımlanmış kaynaklara başvurduk. Ulaşabildiğimiz basılmamış tezler ve şura tezkirelerinden kıyaslama yaparken faydalanılmıştır.

A. Eski Türk Edebiyatında Mecmua

“Mecmû‘a”, Arapça bir kelimedir ve cem‘ kelime kökünden türemiştir. Cem‘, “dağınık nesneyi biriktirmek” manasındadır. “Mecmû‘a” ise mecmû‘ kelimesinin müennesi olup “şurdan burdan birikmiş nesneye denir.” Edebiyat terimi olarak ise içinde belli bir konudaki seçme yazıların bulunduğu eserleri ifade eder.

Genel olarak Mecmualar;

- a) Nazire mecmuaları,
- b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- c) Çeşitli konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- ç) Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmualar,
- d) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgiyi, fıkrayı ve özel mektubu kapsayan mecmualar olarak sınıflandırılabilir.² Görüldüğü üzere bu tasnifte mecmualar, içeriğine göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

2 Agâh Sırrı Levend, “Türk Edebiyatı Tarihi” Ankara, C. I, s. 166-167.,1984.

Klasik Türk Edebiyatında genelde Türk Edebiyatının gelişimini takip etmek, hakkında doğru ve tam bir hükme varabilmek için yalnız meşhur şahsiyetler ve şaheserler üzerinde değerlendirmeler yapmanın yeterli olmadığı, bu sahada çalışanlarca kabul edilen bir gerçektir. Bugüne kadar genellikle adı eski kaynaklarda anılan meşhur şahıs ve eserleri ele alan pek çok ilmî araştırmayla, Klasik Türk Edebiyatı hakkında verilen hükümler gittikçe daha geçerli ve gerçekçi hâle gelmiştir. Ancak, meşhur şahıslar yanında, özellikle tezkireler ve benzeri kaynaklarda adı geçen veya sadece bazı mecmualarda şiiirlerine rastlanan diğer şahsiyetlerin de ele alınmasıyla yeni bilgilere ve buna bağlı olarak yeni değerlendirmelere ulaşılabacağı kesindir. Bu açıdan, özellikle şiiirin önemli kaynaklarından olan divanlar ve tezkireler yanında, mecmuaların da önemi göz ardı edilemez. Zira, şiiir mecmualarına alınan şiiirler, genellikle döneminin en beğenilen şiiirleridir ve bu yüzden de belki mecmualar şiiir hakkındaki değerlendirmelerde ilk sırada ele alınması gereken kaynaklardır.³

Şiiir mecmualarının edebiyatımıza sağladığı yararları ve edebiyat araştırmacılarına sunduğu imkânları şu şekilde sıralayabiliriz:

a) Şairlerin divanlarında bulunmayan şiiirlerini mecmualarda bulmamız mümkündür. Bu bakımdan mecmualar, edebiyatımıza metin yönüyle kaynaklık eder.

b) Mecmualar metin tenkidinde önemli yere sahiptir. Divandaki şiiirleri mecmuadaki şiiirlerle karşılaştırarak divanlardaki yanlışları ve eksiklikleri gidermemiz mümkündür. Bu yönüyle mecmualar, mevcut kaynakları tamamlayıcı bir özelliğe sahiptir.

c) Mecmualar, genellikle şiiirden anlayan, şiiir zevki olan kişiler tarafından tertip edilmiştir. Mecmualara alınan şiiirlerde mürettibin eğitimi, bilgisi, zevki ve meşrebi önemli bir kıstastır. Ancak kişisel zevk ve ilgi yanında toplumun beğenisi de bir şiiirin değerini belirler. Bu bakımdan mecmualar tertip edildiği dönemlerin şiiir zevki, beğenilen şairler ve onların en beğenilen şiiirleri hakkında bize net ipuçları verir.⁴

d) Divanı olmayan, tezkirelerde adı geçmeyen pek çok şairi ve şiiirlerini mecmualarda bulmak mümkündür. Mecmualar böyle şairleri unutulmaktan kurtararak edebiyatımızın genişleyip, zenginleşmesini sağlar.

e) Mecmualar bazı eserlerin gün yüzüne çıkarılmasını sağlar.⁵

A. 1. 13461 Numaralı Mecmuanın Tanıtımı

Konya Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi'nde kayıtlı bulunan 13461 numaralı mecmua 126 varaktan oluşmaktadır. Mecmua, kahverengi deri ciltli ve 20x13 cm.

3 Semra Tunç, "16.yy. Divân Şairi Mânî ve Şiiirleri", SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, 2007.

4 Semra Tunç, "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiiir Mecmuası", SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi-12, Konya., 2005.

5 Yaşar Aydemir, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları, 2/3, 123.,2007.

ebadındadır. Mecmuanın satır sayısı belirtilmemekle birlikte, şiir aralarında ve sayfa kenarlarında düzeltme çizgileri bulunmamaktadır. Mıklepsiz ve nesih-talik yazı sistemleriyle yazılan mecmua, iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Toplamda 46 varağı yazılmamış olan mecmuanın ilk bölümü Arapça bir risaledir. 43 varağı yazılmamış olan bu bölüm, 1a'dan 49b'ye kadar olan kısımdır ve 'Risâletü's-Sufiyye' başlıklıdır. Birinci bölümün müellifi El-Burûsevî, İsmail Hakkı El-Uskûbî olup, dili Arapça ve Türkçe karışıktır. İstinsah tarihi H. 1130 olarak verilen bu bölümde tasavvufî konular işlenmiştir.

Çalışmamıza temel olan 2. bölüm ise; "Mecmu'a-i Eş'âr" başlıklıdır. Bu bölümünün müellifine ve istinsah tarihine dair kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır (49b-122a). Mürettip kaydı yoktur. Ancak şiirlere bakıldığında şiirden anlayan, şair ruhlu birinin elinden çıkmış olduğunu anlaşılmaktadır. Şairlerin yaşadıkları dönemleri, tezkireleri ve edebiyat tarihlerini inceleyerek mecmuanın hangi tarihte yazıldığına dair bir tahminde bulunulmuştur. Mecmuada 13. yüzyıldan 18. yüzyıl dönemine kadarki şairlerin şiirlerine rastlanılmaktadır. 19. yüzyılda yaşamış şairlere ve şiirlere yer verilmemesi mecmuanın 18. yüzyılda tertip edildiğini düşündürmektedir. İkinci bölümünde iki varağı yazılmamış olan mecmuanın, 71b'deki Arapça dualarla 116b ve 117a varaklarındaki 54 farz, şiir mecmuasının başka bir mecmua ile ciltlenirken birleştirildiği fikrini vermektedir.

Mecmuanın tertip şekline bakıldığında belli bir sistemin gözetilmediği görülmektedir. Şiirler şairlerine, vezinlerine, rediflerine veya nazım şekillerine göre tasnif edilmemiştir; ancak yer yer aynı şaire ait şiirlerin arka arkaya yazıldığı görülmektedir. Bir nazire mecmuası tertip etme gayesi olmamıştır. Çünkü sık sık aynı şairin şiirlerinin de ard arda verildiği görülmektedir.

Mahlassız kıt'a ve beyitlerin fazlaca olduğu mecmuada, şiirlerin nazım şekillerine bakıldığında en fazla gazel şeklinin yer aldığı görülmektedir. Nazım şekilleri sırasıyla verilecek olursa;

Gazel: Mecmuada 179 şiirde kullanılan nazım şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Na-tamam gazeller de bu sayıya dâhil edilmiştir. Gazel nazım şekliyle yazılmış olan şiirlerin numaraları şunlardır⁶:

83, 85, 86, 87, 88, 89, 94, 95, 97, 98, 99, 100, 102, 109, 110, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 237, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 231, 234, 235, 240, 241, 243, 244, 245, 246, 247, 248,

⁶ Bu numaralandırmalar, hazırlanan "Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesindeki 13461 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni", adlı yayımlanmamış Yüksek Lisans tezindeki transkripsiyonlu metindeki sıralamadır.

249, 250, 251, 252, 253, 256, 257, 258, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 279, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 289, 326, 328, 330, 331, 332, 334, 335.

Mesnevi: Mecmuada 4 adet mesnevi nazım şekliyle yazılmış şiir bulunmaktadır. Nazım şeklinden tespit ettiğimiz eksik bir mesnevi (9 numaralı şiir), Kaygusuz Abdal'ın Dolab-name adlı mesnevisi (236), Azmi'nin Pend-namesi (237) ve Yazıcıoğlu Mehmed'in Muhammediyye adlı eserinden bir parça (239), mesnevi nazım şekliyle yazılmış şiirlerdir.

Nazım: Mecmuada nazım şekliyle yazılan şiir sayısı 31'dir. Bunların metin içerisindeki şiir numaraları şunlardır:

4, 10, 11, 19, 21, 23, 24, 25, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 39, 41, 42, 44, 82, 101, 103, 107, 111, 112, 293, 320, 321, 325, 327.

Kıt'a: Metin içerisinde beyitlerden oluşan nazım şekillerinden olan kıt'a nazım şeklinin kullanım sayısı 31'dir. Bunların metin içerisindeki şiir numaraları şunlardır:

2, 3, 5, 6, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 26, 28, 29, 35, 39, 40, 43, 45, 104, 105, 106, 108, 114, 115, 292, 294, 299, 322, 329.

Matla': İlk iki mısra'ı birbiriyle kafiyeli olan beyitlere denilen matla' nazım şeklinin kullanım sayısı 33'tür. Bunların şiir numaraları şunlardır:

1, 7, 13, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 66, 68, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 78, 92, 96, 295, 296, 297, 300, 333.

Müfred: Mısra'ları birbiriyle kafiyeli olmayan beyitlere denilen müfred (ferd) nazım şeklinin kullanım sayısı 41'dir. Bu sayıya ferd başlığıyla yazılmış olan şiirler de dâhildir. Müfredlerin kullanıldığı şiir numaraları şunlardır:

47, 54, 56, 61, 64, 65, 67, 69, 73, 77, 79, 80, 81, 90, 91, 196, 229, 230, 232, 233, 268, 298, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319.

Murabba': Bendlerden oluşan nazım şekillerinden olan murabba'nın mecmuada kullanım sayısı 8'dir. Bunların şiir numaraları şunlardır:

242, 255, 259, 278, 280, 288, 291, 324.

Muhammes: Bendlerden oluşan nazım şekillerinden olan muhammesin mecmuada kullanım sayısı 2'dir. Bunların şiir numaraları şunlardır:

238, 253.

İlahi: Yunus Emre'ye ait 254 numaralı şiiri, mecmuada kullanılan ilahi nazım şekline tek örnektir.

Kullanılan bu nazım şekillerinin yanı sıra 1 mısraıyla (22); Gevherî'ye ait Halk Edebiyatı nazım şekillerinden olan 1 koşma (336) mevcuttur. Kullanılan nazım

şekilleri sıralamasında Hafız'ın bir Farsça şiiri (84), 113 numaradaki manzume ve 322 numaradaki bir diğer Farsça şiir dâhil edilmemiştir.

Mecmuada 52 şaire ait 336 şiir yer almaktadır. Mecmuada yer alan şiirlerin bir kısmında mahlas bulunurken bir kısmında bulunmamaktadır. Şiirlerde mahlası bulunan şairler şunlardır:

Kemal-Paşazâde, Nâbî, Muhyî, Sultan Mustafa (İkbâli), Koca Râgıb Paşa, Kâmi Efendi, Kâmî-i Edirnevî, Sabûhî, Bâkî, Fâ'izî, Sultan Murad (Murâdî), Rasîh, Şehrî, Prizenli Şem'î, Bosnalı Sâbit, Halîmî, Neşâtî.

Bu isimler mecmuadaki şiirlerin başlıklarında yazılı olan şair isimleridir. Bunların haricindeki isimler ise çalışmamız esnasında, makta' beyitlerinden veyahut tezkirelerden tespit ettiğimiz şair isimleridir. Mecmuada şiirleri bulunan şairlere ait şiir numaraları ve adet sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1.

Sıra	Şair	Şiir Numarası	Şiir Sayısı
1	'Abdî	235	1
2	Abdullâh	230	1
3	'Alî	132,133	2
4	'Azmi	237	1
5	Bahrî	37	1
6	Bâkî	128	1
7	Bosnalı Alâeddin Sâbit	271	1
8	Bursalı Tâlib	24	1
9	Ca'fer	97	1
10	Dervîş Himmet	246,283,284,288	4
11	Eşrefoğlu Rûmî	257,275,285,289	4
12	Fâ'izî	134	1
13	Fenâyî Cennet Mehmed	243,282	2
14	Gevherî	336	1
15	Halîmî	326	1
16	Hakkı	109,117,276	3
17	Abdülahad Nûrî	263,267	2
18	Hâtemî	100	1
19	Hayrefî	332	1
20	Hilâlî	330,331	2
21	Hüdâyî	281	1
22	İkbâli-(Sultan III. Mustafa)	82	1
23	Kâmî Efendi	93,94,135,335	4
24	Kâmî-i Diger	90,92,292,300,301,302	6
25	Kaygusuz Abdal	236	1
26	Kemâl Pâşazâde	1,7	2
27	Koca Râgıb Pâşâ	83,137	2
28	Muhyî	3,262,279	3
29	Nâbî	2,85,86,87,88,89,119,120,121,122,123,124,125, 126,127,129,130,139,140,141,142,143,144,145, 146,147,148,149,150,152,153,154,155,156,157, 158,159,160,161,162,163,164,165,166,167,168, 169,170,171,172,173,174,175,176,177,178,179, 180,181,182,183,184,185,186,187,188,189,190, 191,192,193,194,195,196,197,198,199,200,201, 202,203,204,205,206,207,208,209,210,211,212, 213,214,215,216,217,218,219,220,221,222,223, 224,225,226,268,269,270,304,305,306,307,309, 310,311,312,313,314,315,316,317,318,319	122
30	Nahîfî	259	1
31	Nakşî	287	1

32	Naşûhî	291	1
33	Necâfî	36	1
34	Nedîm	131	1
35	Neşâtî	328	1
36	Niyâzî-i Mısırî	241,247,260,264,266,273,274,277,278,280,286	11
37	Prizenli Şem'i	231	1
39	Rasîh	138	1
40	Revânî	234	1
41	Rûhî	227	1
42	Sabûhî	116	1
43	Sezâyî	245,251,252,253,255	5
44	Seyfû'llâh	290	1
45	Şehrî	151,272,298,299,293,294	6
46	Şemseddin Sivâsî	95,248,261,265	4
47	Şermî	98	1
48	Şeyhülislâm Yahyâ	17	1
49	Üftâde	240,244	2
50	Vecdî	228	1
51	Yazıcıoğlu Mehmed	239	1
52	Yûnus Emre	249,250,254,256,258,334	6
?	Şairi Tespit Edilemeyen	4,5,6,8,9,10,11,12,13,14,15,16,18,19,20,21,22, 23,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,38,39,40, 41,42,43,44,45,46,47,48,49,50,51,52,53,54,55, 56,57,58,59,60,61,62,63,64,65,66,67,68,69,70, 71,72,73,74,75,76,77,78,79,80,81,91,96,99,101,102,103,104,105,106,107,108,110,111,112,113,114,115,118,132,229,232,233,238,295,296,297,303,320,321,323,324,325,327,329,333	108
TOPLAM			332

Tabloda görüldüğü üzere en çok şiir, Nâbî'ye aittir (122 adet). Nâbî'den sonra Niyâzî-i Mısırî (11), Yunus (6), Şehrî (6) gelir. Mecmuayı derleyen, Nâbî'ye ait şiirlerde Nâbî, Nâbî Efendi ve velehu başlıklarını kullanmıştır. Fakat çalışmamızda da görüldü ki; bu üç farklı başlık Urfalı Nâbî'ye ithâfen yazılmıştır. Bu sebeple bu şiirlerin hepsi içindekiler bölümünde ve şairler tablosunda Nâbî olarak kayıt altına alınmıştır.

Mecmuada nazire başlığı altında şiirlere rastlanmamakla birlikte, nazire yapıldığını düşündüğümüz bir gazelin 2 naziresi bulunmaktadır. Bu şiirlerin mecmuada arka arkaya yazılmış olması bu düşüncemizi doğrular niteliktedir. Mecmuada 270 numaralı Nâbî'nin gazeline, Bosnalı Sâbit'in ve hemen ardından Şehrî'nin aynı vezin ve kafiye nazire yazdıklarını görmekteyiz (271-272 numaralı gazeller). Tabloda belirtilen nazım şekillerinin haricinde Hâfız'ın bir Farsça şiiri (84), 113 numaradaki manzume ve 322 numaradaki bir diğer Farsça şiir bu tabloya dâhil edilmemiştir.

Tabloya baktığımızda şair adları tespit edilemeyen şiirlerin sayıca fazla olduğunu görmekteyiz. Bu şiirler çalışmamız dâhilindeki divanlarda tarafımızca taranmış olup, bulunamayanlar tespit edilemeyen kısmına alınmıştır. Aynı mahlasa sahip şairlerin şiirleri elimizde bulunan divanlarda taranmış olup, bulunan şiirler mecmuadaki şiirlerle karşılaştırıldı. Elimizdeki divanlarda bulunmayan şiirler ise karşılaştırma yapılmadan mecmuadaki şekliyle yazıldı.

Mecmuada hece ölçüsüyle yazılan sekiz şiir vardır. Bunlar Halk şairlerinden Derviş Himmet ve Gevherî'yle birlikte Niyâzî-i Mısırî ve Yunus Emre'nin hece ölçüsüyle yazılmış şiirleridir. Bu şiirlerin şiir numaraları şunlardır:

241 (14'li), 256 (8'li), 263 (8'li), 283 (10'lu), 284 (10'lu), 288 (8'li), 334 (14'li), 336 (11'li).

Geri kalan şiirlerin tamamı aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Mecmuada kullanılan vezinler ve sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir: Farsça şiirler ve rubailer bu tabloya dâhil edilmemiştir.

Tablo 2.

Kullanılan Vezin	Sayısı
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	74
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	55
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün	46
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün	34
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün	31
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün	19
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	15
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	14
Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	13
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	8
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün	3
Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün	2
Müstef'ilün	2
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün	2
Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ülün	1
Müfte'ilün Fâ'ilün	1
Müstef'ilün Müstef'ilün	1
Mefâ'ilün Mefâ'ilün	1
Hece Vezni	8
?	1
TOPLAM	329

A. 1. 2. Mecmuaya Mahsus Şiirler

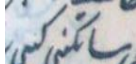
Makalenin başında da belirtildiği gibi yayımlanmış veya tez olarak hazırlanmış divanlarda bulunmayan şiirler mukayeseli olarak incelenmiş ve farklı oldukları tespit edilmiştir. Bu şiirler mecmuanın önemini ortaya çıkarmakla birlikte, Klasik Edebiyat için birer küçük yapı taşları olan mecmuaların da değerini göstermektedir. Bu tür çalışmaların artmasıyla birlikte kenarda köşede kalmış şiirler ve hakkında herhangi bir bilgiye rastlamadığımız şairler güncelliğini korumuş olacaktır. İncelediğimiz mecmuanın bizim için önemini ifade eden şiirler şunlardır:

Neşâtî'ye ait 328 numaralı aşağıdaki gazel, Mahmut Kaplan tarafından hazırlanmış olan *Neşâtî Divânı*'nda⁷ bulunmamaktadır.

- Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün*
1 *Cefâ vü cevr ile ol serv-i kâmet*
Çoparır başıma her dem kıyâmet
2 *N'ola biñ cān virüp bir büseñ alsam*
Çü biñ biñ yegdür ol cāndan ne minnet
3 *Dile hūn-ı ğamuñ bezl eylemişsin*
Ne idi ey tabīb-i cān bu zahmet
4 *Gehī cevr ü cefâ geh hışm geh nâz*
Nedür bu şiveler bize hey âfet
5 *Ne virür cedd ü cehdüñ ey Neşâtî*
Kişinüñ olmasa başında devlet

Sabûhî'ye ait 116 numaralı aşağıdaki –în olmaz redifli gazel, Mehmet Sarı tarafından hazırlanan *Sabûhî Şeyh Ahmed Dede Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanı'nın Tenkitli Metni*⁸ adlı doktora tezinde bulunamamıştır.

- Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün*
1 *Gönül çāh-ı zenāhdānuñda hālūñden emîn olmaz*
Heveskār olmayan tārāc-ı cāna der-kemîn olmaz
2 *Nesîmi-veş teni mānend-i hāk-pāy eyleyen dilde*
Hemîşe erre ber-ser olsa da āh u enîn olmaz
3 *Ezel bahşāyişidür feyz-yāb-ı büy-ı gül olmak*
Şekerden bāl u per açmış megesden engübîn olmaz
4 *Muşavverdür ser-amed dil-rubālar naqşı levhinde*
Dil-i 'āşık gibi mecmū'a-i erjeng-i Çîn olmaz
5 *Hayāt-ı sermedî merdān-ı Hākda cilve-ger her-dem*
Pey-ender-pey gelen enfās-ı kudsī vā-pesîn olmaz
6 *Verā-yı perdeden her lahza bir mu'ciz-nümā zāhir*
Yed-i beyzā-yı feyz-i şun '-ı Hākdur āteşîn olmaz
7 *Teb-i tākāt-güdāz-ı hecr-i dildāruñ müdāvāsı*
Şabûhî *gibi bir iskencübîn olmaz*

7 Mahmut Kaplan, “*Neşâtî Divânı*”, İzmir, Akademi Kitabevi Yayınları, 1996.

8 Mehmet Sarı, “*Sabûhî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1992.

Mecmuada 128 şiir numaralı Gazel-i Bâkî başlıklı olan ve Bâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz aşağıdaki na-tamam gazel Sabahattin Küçük tarafından hazırlanmış *Bâkî Divanı*'nda⁹ bulunamamaktır.

- Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün*
1 *Sâkiyâ mevsim-i güldür yine sohbət demidür*
Get[i]ver kan olacağ bāde-i fırsat demidür
2 *Yağdı yandurdu beni āteş-i ğam şem'-mihāl*
Yanayın yakılayın mālā şikāyet demidür
3 *Yār cān nağdine verir [mi] metā'-ı vaşluñ*
Yüri teslīm ide gör cānını fırsat demidür

Nâbî'ye ait aşağıdaki 310 ve 311 numaralı iki müfred Ali Fuat Bilkan tarafından hazırlanmış olan *Nâbî Dîvânı*'nda¹⁰ yoktur.

- Müfred
Mef'ülü Fā'îlâtü Mefā'îlü Fā'îlün
hübān-ı vişāle mā'il olur ħurde sāl iken
Eyler ħamīde kāmētini meh hilāl iken
Müfred
Mef'ülü Fā'îlâtü Mefā'îlü Fā'îlün
Zerrīn kemer ki ziver-i müy-i miyānidur
Çün küllī belde şanki gümüş-kār bābıdur

Koca Râgıb Pâşâ'ya ait 83 numaralı gazel, *Koca Râgıb Pâşâ Divânı* Toronto Üniversitesi Kütüphanesi nüshasında bulunamamıştır.

- Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün*
1 *Devr-i 'ālem bu siyāk üzre muvāfıq ezele*
Bu sipihre işini uyduramaz bir hız ile
2 *Mübtezellere çalursa işimiz gelmez ele*
Yine erbāb-ı sa'ādetle meger kim düzele
3 *Niçeler almada kāmın bu cihānda tez ele*
Felegin devr-i muṭabıq yine bezm-i ezele
4 *Şanma ey dil ki sa'ādet bula bir dem hız ile*
Virdi ħallāk-ı cihān mübtezeli mübtezele

9 Sabahattin Küçük, "*Bâkî Dîvânı I. Baskı*", Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994.

10 Ali Fuat Bilkan, "*Nâbî Dîvânı I-II I. Baskı*", İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997.

Halîmî'ye ait 326 numaralı gazel, Adnan Çağlı'nın hazırlamış olduğu *Halîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*¹¹ adlı doktora tezi çalışmasında yoktur. Fakat bu gazel Halîmî mahlasını kullanan başka bir şaire de ait olabilir.

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

1 *Düşdi göñlüm yine bir gözleri şehlä güzele*

Ağlamağdan ğam-ı hicrân ile geldi göz ele

2 *Mey içüp hubb seven cennete girmez derimiş*

Cenneti şūfi meger var [ise] almış 'amele

3 *Zahmete girme 'ilâc itme tabîbâ baña sen*

Kimse dermân bulmaz çünkü ericek ecele

4 *Her nefes ney gibi bezm içre fiğân eyleyelüm*

Neye varur görelüm yārayla aḥvâli hele

5 *Ey Ḥalîmî sen(?) de maḥbûbı kenâr eylemedin*

Korğarım kopa kıyâmet ecel ide 'acele

SONUÇ

Çalışmanın asıl amacı elimizdeki mecmuadan hareketle divan edebiyatında mecmuanın önemini anlatmak ve kayıp olduğunu varsaydığımız şiirleri ortaya çıkarmaktır. Divanı bulunmayan şairlerin şiirlerini veya herhangi bir şairin divanı olup da divanında yer almayan şiirlerini mecmualarda bulmak mümkündür. Çalışma bu nedenle önem arz etmektedir.

Sonuç olarak denilebilir ki; şiir mecmuları, edebiyatımız için kimi zaman temel kaynak kimi zaman da yardımcı kaynak durumundadır. Bu eserlerin incelenmesi, edebiyatımızın genişlemesini ve zenginleşmesini, farklı bir yönde ilerlemesini sağlayacaktır. Şiir mecmualarının önemi ve değeri, üzerinde duruldukça ve incelendikçe daha iyi anlaşılacaktır.

11 Adnan Çağlı, "Halîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bil. Ens., Konya, 1998.

KAYNAKÇA

- AYDEMİR, Yaşar (2007). *Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler*, Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları, 2/3, 123.
- BİLKAN, Ali Fuat (1997). *Nâbî Divânı I-II* (1. Baskı). İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ÇAĞLI, Adnan (1998). *Halîmî hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve Divânı'nın tenkitli metni*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bil. Ens., Konya.
- DİLÇİN, Cem (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü* (1. Baskı). Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ELÇİN, Şükrü (1998). *Gevherî Divânı*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- GÜNDÜZ, Emrah, (2010). *Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesindeki 13461 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni*, Selçuk Üniv. Sos. Bil. Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- KAPLAN, Mahmut (1996). *Neşâtî Divânı*, İzmir, Akademi Kitabevi Yayınları.
- Koca Râgıb Paşa (H. 1258). *Divân-ı Râgıb*. Toronto Üniversitesi Kütüphanesi.
- KÜÇÜK, Sabahattin (1994). *Bâkî Divânı* (1. Baskı). Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- SARI, Mehmet (1992). *Sabûhî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TUNÇ, Semra (2007). *On Altıncı Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.21, s.1-37.
- TUNÇ, Semra (2005). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmûası*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.18.
- ÜNVER, İsmail (1993). *Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*, Türkoloji Dergisi, XI (1), S. 51-89.